

Odlike Budućeg svijeta

Čovjek ne može imati potpunu spoznaju o stvarima o kojima nema iskustva, koje nije spoznao duhovnim osvjedočenjem ili svjesnim prisutnim znanjem, niti ih je spoznao osjetima. Uzevši u obzir ovu činjenicu, ne treba očekivati da tačno spoznamo zbilju Budućeg svijeta i onoga što se na njemu događa te da stignemo do suštine tih okolnosti, već se trebamo zadovoljiti opisima koji nam dolaze ili putem razuma ili putem Objave i suzdržati se od davanja nepriličnih i neukih ličnih mišljenja o njima.

Nažalost, s jedne strane, neki ljudi su pokušali da Budući svijet predstave kao svijet sličan Ovom svijetu, pa su otišli tako daleko da su umislili kako je zapravo Džennet rasprostrt na jednoj ili više planeta koje se nalaze negdje na zvjezdanom nebu i pitanje je dana kada će čovjek pomoću naučnih otkrića i tehnološkog napretka biti u stanju da se preseli na njih i da

živi ugodnim i lagodnim životom.

S druge strane se nalaze oni koji poriču fizičko postojanje Dženneta, već kažu da Džennet predstavlja moralne vrline i vrijednosti, za koje se vežu dobri ljudi koji su korisni društvu.

Razliku između Ovog i Budućeg svijeta opisuju razlikom između koristi i vrijednosti. Mjesto je da upitamo prvu skupinu: Ako je ahiretski Džennet na drugoj planeti na koju će se budući naraštaji preseliti, kakvo značenje u tom slučaju ima proživljenje ljudi na Sudnjem danu, koji je potvrđen u Kur'anu? I na koji način će se na toj planeti davati nagrade i kazne svim ljudima koji su živjeli u prošlosti?

Također, prilika je da upitamo drugu skupinu: Ako Džennet nije ništa drugo doli etičke vrijednosti – a u skladu s tim Džehennem predstavlja ne-vrijednosti – u tom slučaju, čemu u Kur'anu onoliko naglašavanje dokazivanja proživljenja ljudi nakon što budu umrli? Zar nije bilo bolje da su Božiji vjerovjesnici upravo ovaj smisao objelodanili i na taj način ne bi došlo do brojnih protivljenja, optužbi i opaski o ludilu, mitovima i slično?

Prođemo li se ovih nesuvislih ideja, susrest ćemo se sa raspravama i neslaganjima teologa i filozofa u vezi s pitanjem da li je proživljenje tjelesno ili duhovno, da li će materijalni svijet u potpunosti nestati ili ne, da li je onosvjetsko tijelo isto kao i ovosvjetsko ili je poput njega, kao i drugim sličnim pitanjima.

Ne treba očekivati da ćemo pomoću ovakvih racionalnih i filozofskih nastojanja otkriti istinu i da ćemo se – bez obzira koliko su za pohvaliti i koliko se zahvaljujući njima mogu otkriti slabosti i jake strane misli – približiti zbilji te stići do srži ahiretskog života i spoznati ga kao da smo ga otkrili.

Zbilja, zar su dosada realnosti Ovog svijeta u cijelosti otkrivene? Da li su znanstvenici empirijskih znanosti poput fizičara, hemičara, biologa itd. uspjeli spoznati zbilju materije i energije i različitih vrsta sila? Da li mogu iznijeti definitivno predviđanje o budućnosti Ovoga svijeta? Da li znaju šta bi se dogodilo kada bi prestala djelovati sila gravitacije ili kada bi kretanje elektrona bilo zaustavljeno? Da li znaju da li će se uopće takvo šta jednoga dana dogoditi?

Da li su filozofi uspjeli na kategoričan način riješiti sva racionalna pitanja u vezi sa Ovim svijetom? Zar u pitanjima poput zbilje tijela, vrsne forme, odnosa duše i tijela i sl. nema mjesta za opsežnija i dublja istraživanja?

Kako onda možemo pomoću ovih naših ograničenih znanja i spoznaja shvatiti zbilje svijeta o kojem nemamo nikakvo iskustvo? Svakako, nedostatnost ljudskog znanja ne znači da čovjek nikako ne može ništa spoznati ili da se ne treba truditi kako bi više spoznao o postojanju. Bez ikakve sumnje, mi možemo od Boga datim razumom shvatiti veliki broj zbilja. Također

možemo osjetima i iskustvom otkriti dosta prirodnih tajni, i svakako se moramo zalagati da steknemo što više znanja, i naučnog i filozofskog, ali isto tako trebamo prepoznati granice i domet svojih racionalnih kapaciteta i empirijskih znanosti te se suzdržati od neumjesnog :visokog leta i prihvatiti činjenicu o kojoj govori ajet

وَمَا أُوتِيتُمْ مِّنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

A nije vam dato od znanja osim malo toga.[1]

Svakako, i naučna realnost, i mudra skrušenost, i vjerska odgovorna predostrožnost nalažu da sebi ne dozvolimo dogmatično iznošenje stavova u vezi sa zbiljom Sudnjega dana i nevidljivog svijeta te da se ne upuštamo u neosnovana i neargumentirana tumačenja, osim u granicama u kojima nam to dozvoljava racionalni dokaz i nedvosmisleni tekst Kur'ana. U svakom slučaju, za svakog vjernika dovoljno je da vjeruje u ispravnost onoga što je objavljeno od Boga, bez obzira što ne može tome odrediti precizne odlike i do u tančine ih objasniti. Posebno one pojave koje su takve da shvatanju njihovih zbilja naš razum nije dorastao, a znanje o njima nam je još uvijek u povojima.

Sada ćemo vidjeti do koje mjere pomoću razuma možemo shvatiti svojstva i odlike Budućeg .svijeta i njegove razlike u odnosu na Ovaj svijet

Odlike Budućeg svijeta sa racionalnog stanovišta

Razmišljanjem o dokazima koji su izneseni u vezi sa nužnošću proživljenja možemo odrediti neke odlike Budućeg svijeta, od kojih su najvažnije sljedeće:

1. Prva odlika do koje se dolazi iz prvog dokaza jeste to da je Ahiret vječan, jer se u tom dokazu naglašava mogućnost vječnog života i čovjekova prirodna sklonost ka njemu.

Ostvarenje takvog života smatra se neophodnim učinkom Božije mudrosti.

2. Sljedeća odlika koja se može razumjeti iz oba dokaza, a na koju je ukazano u prvom dokazu, jeste da poredak na Budućem svijetu mora biti takav da su tamo prisutna samo čista milost i blagodati, bez muke i truda, kako bi na taj način čovjek koji je stigao do vrhunca ljudskog savršenstva i u sebi nema nikakvog zaprljanja grijehom i zastranjenjem mogao da uživa u sreći, za razliku od Ovog svijeta na kojem nije moguća potpuna sreća, već su njegove sreće relativne i isprepletene s mukama i teškoćama.

3. Treća odlika ogleda se u tome da Budući svijet mora imati najmanje dva međusobno

odvojena dijela, jedan u kojem će biti milost, i drugi u kojem će biti kazna i muke. Na taj način bit će odvojeni dobročinitelji od grješnika i svaki od njih stići će do plodova svojih djela. Ova dva dijela jezikom Šerijata nazivaju se Džennet i Džehennem.

4. Četvrta odlika, do koje se dolazi posebno dokazom pravednosti, jeste to da Ahiret u pogledu rasprostranjenosti i kapaciteta mora biti takav da može ponuditi nagradu i kaznu svim ljudima za sve vrsta djela, i dobra i loša. Naprimjer, ukoliko je neko na pravdi Boga pobio milione ljudi, da na Ahiretu postoji mogućnost da za to bude kažnjen, a s druge strane, ukoliko je neko osigurao uvjete za život milionima ljudi, da za njega bude omogućena odgovarajuća nagrada.

5. Sljedeća veoma važna odlika koja proizlazi iz dokaza pravednosti, a na šta je ukazano pri objašnjenju dokaza, jeste to da Ahiret mora biti mjesto zadovoljenja, a ne mjesto obaveze i djelovanja.

Objašnjenje: Život na Ovom svijetu je takav da se u čovjeku javljaju različite i oprečne težnje i sklonosti, usljed čega se neprekidno nalazi na raspuću dvaju puteva, na kojem uvijek mora odabrati jedan od njih. Upravo ova činjenica stvara preduvjete za vjerske obaveze, koje traju do kraja života. Mudrost i pravednost Božija zahtijevaju da ljudi koji su djelovali u skladu sa svojim obavezama budu prikladno nagrađeni, a da oni koji su se ustezali od obavljanja svojih obaveza budu kažnjeni.

Ukoliko pretpostavimo da ovakvo stanje odgovornosti i polje izbora postoji i na Budućem svijetu, milostivost Božija zahtijeva da ne stane čovjeku na put izvršenja dužnosti i biranja. Na taj način, bit će potreban još jedan svijet na kojem će se dobiti nagrada ili kazna, a u tom slučaju bi svijet kojeg smo nazivali Ahiretom bio samo drugi Dunjaluk, a istinski Ahiret bit će taj krajnji svijet na kojem nema obaveze i ispita i onoga što oni podrazumijevaju, tj. oprečnosti i sukoba htijenja i nastojanja.

Iz toga postaje jasna jedna od najvažnijih razlika između Ovog i Budućeg svijeta. Dakle, Dunjaluk je svijet na kojem je zastupljen izbor i ispit, a Ahiret je svijet na kojem se isključivo primaju nagrade i kazne, vječni plodovi dobrih i loših djela koja su činjena na Dunjaluku.

U tom kontekstu hazreti Ali kaže: "Zaista je danas djelo a nema računa, a sutra je račun, a [nema djela.]"[2]

El-Isra', 85. [1]

[2] Nehdžu-l-belaga, govor 42